

VESTFOLD, TELEMARK OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Politimester Ole B. Sæverud
Sør-Øst politidistrikt
Postboks 2073
3103 TØNSBERG

Deres ref.:

Vår ref.:
201901025

Dato:
4.11.2020

RAPPORT ETTER INSPEKSJON/TILSYN AV SEKSJON FOR PÅTALE SPESIALFAG – AVSNITT FOR PÅTALE SEKSUALLOVBRUDD OG VOLD MOT BARN OG FELLES ENHET FOR ETTERRETNING OG ETTERFORSKING – SEKSJON FOR SEKSUALLOVBRUDD OG VOLD MOT BARN – SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Innledning:

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har i perioden juli – september 2020 avholdt inspeksjon/tilsyn av Sør-Øst politidistrikt, seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn og avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn.

Inspeksjonen ble fra embetets side utført av førstestatsadvokat Anne M. Katteland og statsadvokatene Anne Christine S. Wennersten, Anders M. Funnemark og Mari Gjersøe.

Inspeksjoner/tilsyn er en viktig del av statsadvokatenes fagledelse av politiet. 1. januar 2016 trådte Politireformen i kraft (nærpolitireformen). Dette har vært en krevende og omfattende omorganiseringsprosess for politidistriktet. Seksjon for påtale spesialfag ble etablert 1. september 2017 og seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn ble etablert 1. juni 2018. Både påtale- og etterforskningsseksjonen synes nå har funnet sin form og har vært i drift over en tid. Dette er embetets tredje inspeksjon av seksjonen/avsnittet etter etablering av ny organisasjon. Fjorårets inspeksjon hadde hovedfokus på oppfølging av enkelte funn gjort under forutgående inspeksjon, saksgjennomgang av utvalgte sakstyper under etterforskning, gjennomgang av straffesaksbehandlingen med hensyn til bl.a. oppklaringsprosent, saksbehandlingstid og restanser samt anmodning om redegjørelser fra seksjonen/påtaleavsnittet om hvordan de opplevde straffesaksbehandlingen både på systemnivå og enkeltsaksnivå. Under saksgjennomgangen ble det hovedsakelig fokusert på voldtektssaker. Det vises til statsadvokatens rapport av 6. august 2019.

Seksjon for påtale spesialfag og FEE har ansvaret for etterforskningen av de alvorligste sakene innenfor seksuallovbrudd, vold mot barn, organisert kriminalitet og økonomi- og miljø saker. Så godt som alle sakstyper som følger av riksadvokatens prioriteringer skal etterforskes av denne enheten. Det bemerkes at alle saker som omfattes av straffeloven § 282 nå omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer jf. riksadvokatens rundskriv nr. 1/2020. Alvorlige seksuallovbrudd, herunder misbruk og overgrep mot barn via internett samt alvorlig vold mot barn har over tid vært en del av de

prioriterte sakstyper. Det innebærer at de sakstyper som etterforskes på seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn i all hovedsak er prioriterte. Det er derfor svært viktig at denne enheten fungerer optimalt.

Ved årets inspeksjon har vi hatt hovedfokus på saker som gjelder vold mot barn. Vi har hentet inn et utvalg saker og gått gjennom disse. Det er her blant annet sett på saksbehandlingstid, restanser og kvaliteten ved politiets etterforskning og påtaleavgjørelser, herunder hvorvidt politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved påtaleavgjørelser og påstander for domstolene. Videre har vi generelt hatt fokus på oppfølging av funn gjort under fjorårets inspeksjon, gjennomgang av straffesaksbehandlingen med hensyn til bl.a. oppklaringsprosent, saksbehandlingstid, restanser og systemkontroll.

Ved bestillingsbrev av 2. juni 2020, stilte statsadvokaten flere spørsmål som skulle besvares innen 14. august 2020. Det ble blant annet det bedt om en redegjørelse for status vedrørende bemanningssituasjonen, organisering og statistikk.

Som følge av pandemisituasjonen Covid-19, ble det i år gjennomført en tilpasset inspeksjon. Statsadvokatene gikk gjennom de tilsendte sakene i løpet av perioden juli – september og det ble gjennomført et avsluttende møte den 8. september 2020. Til stede på dette møtet var visepolitimester Steinar Kaasa, påtaleleder Kjell Johan Abrahamsen, leder FEE, Lena Reif, leder for seksjon for seksualforbrytelser og vold mot barn, Heidi Beckmann-Smerud, leder for juristene knyttet til seksjonen, Per Thomas Omholt, leder for avsnittet i Vestfold, Hege Skar og leder for avsnittet i Buskerud, Anette Jacobsen Slatlem. Etterforskere og jurister tilknyttet seksjonen fulgte møtet på videolink.

Giennomgang av de spørsmål som ble stilt forut for inspeksjonen

Som nevnt ovenfor stilte vi i vårt bestillingsbrev av 2. juni 2020 flere spørsmål som i størst mulig grad skulle besvares skriftlig i forkant av inspeksjonsmøtet. Hensikten var både at politiet skulle være klar over hva som var tema for årets inspeksjon, men også at vi best kunne forberede oss til selve inspeksjonen. Under møtet fikk vi en gjennomgang av besvarelsen og svarene ble utdypet muntlig. Under følger politidistriktets svar/redegjørelse og våre kommentarer avslutningsvis.

1. BEMANNING OG ORGANISERING

Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn.

Avsnittet består i dag av 17 påtalejurister, to transkribenter av tilrettelagte avhør og en avsnittspåtaleleder. Avsnittspåtaleleder har fag- og personalansvaret for de ansatte ved avsnittet.

Avsnittet er delt inn i to grupper, Sør og Nord. Gruppe Sør trekker saker som skjer i Vestfold og Telemark, mens gruppe Nord trekker saker som skjer i Buskerud. Gruppe Sør har sju påtalejurister i Sandefjord og to i Skien. Gruppe Nord har seks påtalejurister i Drammen og to i Hønefoss. Alle påtalejuristene trekker de saker som oppstår innen sitt område når de har vaktjour. Det er altså alltid to vaktjourhavende på dagtid, en i Sør og en i Nord. Fordelingen med å ha påtalejurister på fire steder er svært heldig når det skjer større hendelser. Da vil påtalejuristene lokalt trekke saken, slik at det er integrert påtale og etterforskningsledelse som er tett på.

Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn trekker alle straffesaker i seksuallovbruddskapittelet i straffeloven. Etterforskerne ved Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn trekker kun de alvorligste seksuallovbruddene. Trekkreglene er like når det gjelder vold mot barn. Her trekkes de fleste saker i kapittel 24 og 25 i straffeloven når gjerningspersonen er i et nært forhold til fornærmede eller vitnet, jf. opprømsingen i straffeloven § 282.

I løpet av 2018 innførte Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn en turnus som skulle sørge for en bedre kapasitet innen avhørsledelse og avgjørelse av straffesaker. Ordningen skulle også

føre til at man ble avhørsleder i de sakene man trakk og at man ble skjermet fra avhørsledelse i fire uker, slik at sakene ble påtaleavgjort og iredteført.

Erfaringen så langt med systemet er svært god. Påtalejuristene synes mer tilfredse med sin arbeidssituasjon, da de ikke lengre må løpe fra avhør til avhør. Det vises her blant annet til medarbeiderundersøkelsen 2020.

I tillegg har ordningen medført anledning til å profesjonalisere vaktjour-rollen, slik at brukerne, etterforskere, advokater, retten ol., får en lik og bedre tjeneste. Det er videre et stort fokus på vurdering av saker når de oppstår. Vurderingen består i av om saken skal etterforskes, om det skal foretas TA, riktig koding av saken, fastsettelse av foreldelsesfrist for å unngå at saken foreldes under etterforskning og opprettelse av etterforskningsplan, jf. Lokal rutine for TA- og vaktjour for avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn. Systemet har ført til at det foretas færre TA i Sør-Øst politidistrikt, noe som var en ønsket utvikling.

Etterforskning

Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn ble opprettet med virkning fra 1. juni 2018. Seksjonen ledes av seksjonsleder og består utover det av 64 medarbeidere, fordelt på tre ulike avsnitt. Avsnittene er plassert i henholdsvis Buskerud, Vestfold og Telemark. Vestfold og Telemark er samlokalisert og stedsplassert i Sandefjord og Skien. Avsnittet i Buskerud er fordelt på to ulike lokasjoner, Drammen og Hønefoss.

Avsnittet i Buskerud består av 24 medarbeidere, inkludert avsnittsleder og koordinator for tilrettelagt avhør. Avsnittet i Vestfold består av 22 medarbeidere inkludert avsnittsleder og koordinator og avsnittet i Telemark består av 16 medarbeidere inkludert avsnittsleder og koordinator.

Ved slutten av 2018 innførte de ulike avsnittene en jourordning for etterforskningsarbeidet. Dette var allerede en ordning som fungerte i Vestfold. Hensikten med jourordningen er å sørge for en enhetlig og riktig prioritering av saker, samt frigjøre kapasitet til å ferdigstille straffesaker. Etterforskningsleder/etterforskere får ansvaret for sakene som kommer inn i løpet av jouruken, mens etterforskerne skal planlegge og ferdigstille saker i uken man ikke har jouruke.

Avsnittene på seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn har valgt å dele inn i jourgrupper etter antall medarbeidere på avsnittet. Inndelingen påvirkes også av hvorvidt avsnittet sitter samlokalisert eller ikke. Avsnitt Buskerud er lokalisert i Drammen og Hønefoss. Avsnitt Buskerud har derfor valgt å dele inn i to jourgrupper på hvert sted, altså to jourgrupper i Drammen (trekker saker fra gamle Søndre Buskerud) og to jourgrupper i Hønefoss (trekker saker fra gamle Nordre Buskerud). En slik inndeling medfører at jourgruppene blir forholdsvis små (3-4 etterforskere + etterforskningsleder). Avsnitt Vestfold og avsnitt Telemark sitter stedsplassert ved samme lokasjon, og jourgruppene blir noe mer robuste.

Jourordningen som er utarbeidet på etterforskningsseksjonen fungerer godt. Ordningen i kombinasjon med tett oppfølging fra etterforskningsleder og påtaleansvarlig sørger for riktig prioritering, kvalitet og fremdrift i sakene. Ordningen gir også forutsigbarhet og er derfor også viktig i et HMS-perspektiv. Ordningen har lenge fungert godt i Vestfold og Telemark, men ordningen har også medført en positiv utvikling i Buskerud. Avsnitt Buskerud har redusert restansene med ca. 100 saker fra sammenlignet med samme tidsperiode i fjor.

Vi ser dog at ordningen er veldig sårbar ved fravær. For at ordningen skal fungere optimalt så kreves det full bemanning. I periodene hvor det er fravær ser vi at jourgruppene blir avhengig av å bruke etterforskerne på tvers for å håndtere de akutte og mest prioriterte sakene. Dette vil naturlig nok medføre manglende fremdrift i øvrige saker tilhørende gruppen som ikke har jour.

Statsadvokatens bemerkning

Statsadvokaten vil innledningsvis bemerke at seksjonen/avsnittet, både hva gjelder påtale og etterforskning, synes godt organisert med en god ledelse som arbeider systematisk og planmessig.

Det er statsadvokatens inntrykk at bemanningen er adekvat og at organiseringen av avsnittet fungerer godt. Det ble fra påtaleavsnittsleder opplyst at man mot slutten av 2019 gikk med vakanser på påtale, men at avsnittet nå skal være fulltallig.

Jourordningen har nå vært i drift over noe tid. Ordningen med å skjerme tid øremerket de enkelte arbeidsoppgaver, synes å være effektiv samtidig som den gir juristene en mer forutsigbar arbeidshverdag. Fokus på vaktjourrollen anses svært viktig for å sikre god kvalitet i disse ofte vanskelige og komplekse sakene. En integrert påtalemyndighet fra oppstart av sak, dedikert til disse sakene, presumeres å øke kvaliteten i initialfasen samtidig som det foretas en enhetlig, faglig vurdering av ressursbruk.

Likeledes fremstår etterforskningsavsnittene velfungerende og bemanningen dekkende. Ved tidligere inspeksjoner av seksjonen, er det særlig påpekt at etterforskningsavsnittet i Buskerud hadde noen utfordringer i forhold til organisering, herunder rutiner og struktur. Det er svært positivt å registrere at jourordningen nå fungerer godt også i Buskerud og at denne har medført en positiv utvikling. Avsnittsleder i Buskerud orienterte under inspeksjonen om det arbeidet som er igangsatt. Det ble da påpekt at det er utarbeidet rutiner for å sørge for fremdrift og kontroll. Videre er det satt fokus på porteføljekontroll, herunder planlegging og struktur, ved blant annet ukentlige møter. Statsadvokaten ser frem til å følge utviklingen ved neste års inspeksjon.

Det bemerkes for øvrig at bemanningen riktignok anses dekkende, men også fremstår som sårbar ved sykemeldinger og vakanser. Det anses svært viktig at politidistriktet prioriterer disse svært alvorlige sakene ved å sikre en robust seksjon der bemanningen opprettholdes.

2. FORHOLDET TIL FSI, HERUNDER INITIALFASEN

Svært få av sakene påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen seksuallovbrudd og vold mot barn trekkes til behandling av FSI. Hovedvekten av sakene kommer inn på dagtid fra barnevern, fornærmede selv eller politipatruljen, eller inneholder forhold som er noe tilbake i tid. Alle disse sakene går rett til påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen. Også tidskritiske saker som kommer inn på dagtid håndteres av avsnittene selv.

Unntaksvis håndterer FSI sakene hvis de haster og de har skjedd sen kveld, natt eller i helgene. Erfaringen er blandet når det gjelder FSI sin behandling av disse sakene. De fleste av disse sakene håndteres med innledende bevissikring av åsted, samt avhør av fornærmede, vitner, og eventuelt mistenkte/siktede, for deretter å overføres til påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen dagen etter for videre etterforskning. Etterforskningsseksjonen er generelt fornøyd med den bistanden E-jour yter.

Det gis jevnlig tilbakemeldinger med konkrete forbedringspunkter til FSI/E-jour. Tilbakemeldingene gis i linja.

Statsadvokatens bemerkninger

Som det fremgår over, blir disse sakene sjeldent ivarettatt av FSI/E-jour. Allikevel vil akutte saker som eksempelvis oppstår i helg eller på natt, etterforskes innledningsvis der. Det er da svært viktig at initialfasen, der ofte helt avgjørende bevis sikres, ivaretas på en god måte. Vesentlig blir da at læringspunkter og tilbakemeldinger gis til FSI/E-jour og at disse følges opp. Disse alvorlige sakene generer ofte særlige problemstillinger og det må sikres at den som befatter seg med saken er seg bevisst disse. Som et eksempel kan nevnes spørsmålet om hvorvidt forsvarer skal være tilstede ved avhør av siktede, selv om siktede selv avslår dette jf. påtaleinstruksen § 8-1a.

3. RUTINER FOR OPPFØLGING OG ETTERLEVELSE AV SENTALE OG LANDSDEKKENDE PRIORITERINGER

Sentrale og landsdekkende prioriteringer gjøres kjent for de ansatte gjennom mailer av rundskriv og andre brev fra overordnet påtalemyndighet både fra avsnittspåtaleleder og fag og opplæringsansvarlig påtale. Stort sett alle saker påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen trekker, er prioriterte saker. Det prioriteres dog mellom sakene ved oppstartsmøtet mellom vaktjourhavende og etterforskningsleder. Prioriteringen styres av Lokal rutine for gjennomføring av møter mellom vaktjourhavende SO/BV og etterforskningsleder.

Statsadvokatens bemerkninger

Retningslinjene vurderes å være i samsvar med riksadvokatens prioriteringer og anses hensiktsmessige og klare. Som nevnt innledningsvis, bemerkes at alle saker som omfattes av straffeloven § 282 nå omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer jf. riksadvokatens rundskriv nr. 1/2020. Videre bemerkes at saker som gjelder brudd på besøksforbud i seksjonens saker må følges opp, prioriteres og påtaleavgjøres med hurtighet slik det fremgår av samme rundskriv.

4. UNDERSØKELSE AV ELEKTRONISK MATERIALE

Kapasitet gjennomgang av beslag

Kapasiteten ved Seksjon for digitalt politiarbeid (DPA) oppleves som god. Ventetiden på sikring og klargjøring av elektronisk beslag er sjeldent lang, og ikke utover det man må påberegne.

Det er opprettet digitale fagkontakter ved alle avsnittene på etterforskningsseksjonen.

Samarbeidet mellom etterforsker og DPA hva gjelder gjennomgang av materialet og produksjonen av rapporter

Det har tatt noe tid å opparbeide gode samarbeidsrutiner mellom etterforsker og DPA hva gjelder gjennomgang av materiale og produksjon av rapporter. Rutiner for hvordan dette var håndtert var veldig forskjellig fra de gamle distriktene og før opprettelsen av Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn. Siden forrige inspeksjon er det utarbeidet en felles rutine og mal for hvordan dette arbeidet skal utføres. Rutinen er utarbeidet i et samarbeid mellom SEVO, DPA og påtale. Rutinen skal sikre riktig arbeidsdeling med tanke på kvalitet og rettssikkerhet, jf. Rutine og rapportmal for sikring, analyse og gjennomgang av elektroniske enheter og Rutine for føring i Indicia ved bistand av DPA.

Rutinen er dog ikke tilstrekkelig innarbeidet, men det antas at dette bedres på sikt og derav vil gi gode resultater.

Internettrelatert gruppe

En opprettelse av en etterforskningsgruppe for internettrelaterte overgrep er satt på vent grunnet distriktets økonomi. En fullverdig prosjektbeskrivelse er dog utarbeidet.

Foreligger særskilte retningslinjer for etterforskning av disse sakene?

Det er utarbeidet rutine og rapportmal for sikring, analyse og gjennomgang av elektroniske enheter og rutine for føring i Indicia ved bistand av DPA. Statsadvokaten har bidratt i dette arbeidet.

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten finner det positivt at det nå er opprettet felles rutine og rapportmal for sikring, analyse og gjennomgang av elektroniske enheter. Rutinen trådte etter det opplyste i kraft 20. april 2020. På denne bakgrunn ble det før det avsluttende inspeksjonsmøtet bedt om oversendelse av alle § 311 saker, opprettet etter overnevnte tidspunkt. Dette for å få et innblikk i hvordan rapportene fremstår og hvordan samarbeidet mellom etterforsker og DPA fungerer.

Det ble oversendt totalt 19 saker, hvorav rapportmalen var brukt i 3 saker. Fravær av rapporter skyldtes delvis at det ikke var gjort funn eller at beslaget enda ikke var gjennomgått. I noen saker så det ut til at det var valgt en annen rapportmal ut fra at beslaget var svært begrenset. Rutinen har virket i kort tid og det synes derfor for tidlig å vurdere kvaliteten på rapportene og hvorvidt samarbeidet fungerer. Statsadvokaten vil følge opp dette ved neste års inspeksjon. Det bemerkes forøvrig at dialog mellom etterforskning og DPA må gjenspeiles i de rapporter som utarbeides, også med tanke på fremleggelse og presentasjon for retten.

Statsadvokaten deler politiets syn omkring viktigheten av å opprette en egen etterforskningsgruppe for internettrelaterte overgrep. Det anses særlig viktig å samle og utvikle kompetanse på dette området. Dette særlig sett hen til at disse sakene kan være omfattende og komplekse og det er lite trolig at internettrelaterte overgrep vil bli færre i tiden fremover.

5. ETTERFORSKINGSPLANER

Er etterforskningsplanen et aktivt arbeidsdokument fra initialfasen og gjennom etterforskningen?

Etterforskningsplan skal opprettes i saker som trekkes av påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen. Dette fremgår av flere lokale rutiner. Blant annet fremgår det av Lokal rutine for gjennomføring av møter mellom vaktjourhavende so/bv og e-leder, Lokal rutine for bruk av etterforskningsplan og Lokal rutine for TA- og vaktjour for avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn. I sistnevnte rutine fremgår blant annet følgende i punkt 4:

"Den påtaleansvarlige skal sørge for at det opprettes en etterforskningsplan i alle registrerte saker som påtaleavsnittet seksuallovbrudd og vold mot barn trekker i henhold til lokal straffesaksinstruks."

I Lokal rutine for etterforskning av saker hvor det gjennomføres tilrettelagte avhør fremgår blant annet følgende i punkt 3.4:

"Det **skal** opprettes etterforskningsplan i Indicia, eventuelt arbeidslogg i BL dersom saken tilsier det. Det skal begrunnes i arbeidsloggen hvorfor det unntaksvis ikke er opprettet e-plan. Etterforskningsplanen skal brukes og oppdateres underveis i etterforskningen. Etterforskningsplanen skal tilfredsstillende Riksadvokatens krav til etterforskningsplan. Vaktjourhavende og e-leder har ansvaret for at det opprettes e-plan. Dette skal i det minste gjøres på mandags- og fredagsmøtene."

I Lokal rutine for bruk av etterforskningsplan er dette presisert ytterligere, herunder hvem som har ansvar for hva i etterforskningsplanen. I punkt 2.7 fremgår følgende:

"Påtaleansvarlig skal i samarbeid med hovedetterforsker sørge for at etterforskningsplanen blir benyttet og ajourført, herunder slette gjøremål som ikke lengre anses nødvendige. 3 måneder etter at saken og etterforskningsplanen er opprettet skal påtaleansvarlig sørge for å kvalitetssikre og kontrollere at etterforskningsplanen benyttes og er ajourført."

Det er således vaktjourhavende/påtaleansvarlig som har dette ansvaret, i samarbeid med etterforskningsleder, at det opprettes etterforskningsplan og at denne brukes aktivt under etterforskningen.

For at vaktjourhavende/påtalejuristene skal føle et ekstra ansvar for dette, har de ansvaret for at hypoteser, subsumsjon og hovedproblemstilling opprettes i etterforskningsplanen. Dette fremgår av håndboken vår og er presisert på flere fagdager og avsnittsparoler. Videre fremgår dette av Lokal rutine for bruk av etterforskningsplan punkt 2.4 og 3.

Etterforskningsplanen blir i dag i mye større grad enn tidligere brukt aktivt under etterforskningen. Etterforskerne og Etterforskningsleder bruker de aktivt og påtalejuristene gjør dette i mye større grad enn tidligere. På påtalesiden har vi fortsatt noe å gå på, men det tar noe tid å endre en kultur rundt dette.

Deltar påtalejurist fortløpende med vurderinger/revurderinger av hypoteser/bevistema/straffebud?

Vaktjourhavende/påtalejuristene har ansvaret for at hypoteser, subsumsjon og hovedproblemstilling opprettes i etterforskningsplanen, jf. Lokal rutine for bruk av etterforskningsplan punkt 2.4 og 3 og vår Håndbok. De har videre hovedansvaret for etterforskningsplanen. Som beskrevet over har dette blitt mye bedre, men det er sikkert fortsatt noe å gå på for påtalejuristene.

Statsadvokatens bemerkninger:

Ved fjorårets inspeksjon ble det gjort noen funn som indikerte at påtalejuristen i noen større grad burde lede etterforskningen ved aktiv og fortløpende bruk av planene. Ved årets inspeksjon er det særlig sett på planens innhold gjennom etterforskningen, herunder i hvilken grad den fremstår som en aktiv og "levende" plan. Dette vil vi komme nærmere tilbake til under saksgjennomgangen nedenfor.

Under det avsluttende inspeksjonsmøtet ble det fra politiets side fremholdt at arbeidet med å implementere etterforskningsplan i indicia som et aktivt arbeidsverktøy er en pågående og noe tidkrevende prosess. Kravene til aktiv oppfølging innføres gradvis. Det ble fra påtalejuristene ytret at slik plan kunne oppleves som omstendelig i mengdesakene, samtidig som det opplevdes som et godt verktøy i de større sakene.

Retningslinjer og rutiner for opprettelse og bruk av etterforskningsplan i Indicia fremstår som gode, klare og praktisk anvendbare. Kravet om at det skal inntas begrunnelse i arbeidslogg dersom det unntaksvis ikke opprettes slik plan, vil sikre notoritet på de vurderinger som tas. Ved at det er inntatt krav om at påtaleansvarlig skal foreta en kvalitetssikring av planen etter tre måneder, antas etterforskningsplanen i nær fremtid å integreres som en fortløpende aktiv plan, med en deltagende påtalejurist – men da også tilpasset den enkelte sak.

6. TILRETTELAGTE AVHØR

Overholdelse av frister

Som statistikken viser er det omkring 60 prosent av avhørene som gjennomføres innenfor frist. Andelen er noe høyere når man tar hensyn til bruddene som er begrunnet til barnets beste.

Ved tidligere inspeksjoner har bruddene i all hovedsak vært forårsaket av kapasitetsproblemer på etterforskning. I det siste året skyldes bruddene kapasitetsproblemer også hva gjelder avhørsleder. Bakgrunnen for det siste er økt fokus på restansene, som skjer på bekostning av fristene ved TA, og sykemeldinger/beordringer. Covid-19 og sommerferieavvikling har også ført til brudd.

Det er fremdeles slik at det er flere brudd i Buskerud. Buskerud gjennomfører flere tilrettelagte avhør med påfølgende aksjoner sammenlignet med avsnitt Vestfold og avsnitt Telemark. Aksjonssakene er svært ressurskrevende. Det ble i fjor utarbeidet en instruks for gjennomføring av tilrettelagt avhør og aksjonssaker i distriktet. Vi ser nå en tendens til at antall avhør i større grad enn tidligere jevnes ut på tvers av avsnittene. Det antas derfor at instruksen har hatt ønsket effekt hva gjelder å få en mer ensartet behandling av sakene.

Rutiner for å sikre saksflyt etter tilrettelagt avhør

Alle rutineene som er innført ved påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen de siste årene skal sikre saksflyt før, under og etter tilrettelagt avhør. Vi mener å se en bedring her i forhold til oppstarten i 2018. Rutinene det vises til er:

- Lokal rutine for avhørsledere ved gjennomføring av tilrettelagte avhør
- Lokal rutine for TA- og vaktjour for avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn
- Lokal rutine for gjennomføring av møter mellom vaktjourhavende so/bv og e-leder
- Lokal rutine for etterforskning av saker hvor det gjennomføres tilrettelagte avhør
- Lokal rutine for bruk av etterforskningsplan
- Andre rutiner som fremgår av Håndbok for påtalejurister ved avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn

Av Lokal rutine for etterforskning av saker hvor det gjennomføres tilrettelagte avhør punkt 5, fremgår blant annet:

"Avhørsleder/påtaleansvarlig skal i samarbeid med e-leder sørge for fremdrift i saken etter avhøret, herunder oppdatere etterforskningsplanen med nye gjøremål."

Eventuelt stans i fremdrift fanges opp av den normale restansekontrollen som foregår hver måned hvor man ser på antall saker som er 0 til 3 måneder, 3 til 12 måneder og over 12 måneder innen de to fagområdene. I tillegg får påtalejuristene oversikt over sine porteføljer.

Bakgrunnen for at saker kunne bli liggende etter tilrettelagt avhør tidligere hadde sin hovedårsak i antall tilrettelagt avhør sammenholdt med ressursituasjonen og prioriteringen av å holde fristene. Nå har antall tilrettelagt avhør gått ned og ressursmangelen har falt noe bort, samtidig som det er større fokus på å ferdigstille og påtaleavgjøre saker. Dette går dog noe utover fristene ved tilrettelagt avhør.

Statsadvokatens bemerkninger

Det ble under inspeksjonsmøtet opplyst at antall tilrettelagte avhør er synkende og at seksjonen har hatt en nedgang på 13 % hittil i år. Dette kan ha flere årsaker, men antas også å være et resultat av at ordningen nå har virket over noe tid og at prioritering av hvilke tilrettelagte avhør som skal tas har blitt mer ensartet ved de ulike avsnitt.

Resultatoppnåelsen for overholdelse av frister for tilrettelagte avhør i distriktet har vært jevnt synkende siden 2018. Dette synes blant annet å skyldes et noe endret fokus. Dette fra særlig fokus på initialfase og frist for avhør til nå å rette blikket mer mot prosessen som sådan, der fremdrift etter TA har fått større fokus. Det er etter inspeksjonsmøtet oversendt tall for måloppnåelse på landsbasis. Det fremgår der at landsgjennomsnittet er på 44,3 % for 1. tertial 2020. Det er opplyst at tall for 2. tertial enda ikke foreligger. Med et resultat på 57,5 % måloppnåelse for 1. tertial, ligger Sør-Øst politidistrikt således godt over landsgjennomsnittet for gjennomføring av TA innen frist.

Det er statsadvokatens oppfatning at seksjonen har gode rutiner for gjennomføring av TA og ivaretagelse av sakene gjennom etterforskningen. Ved fjorårets inspeksjon ble det bemerket herfra at politiet opplevde at fristene for TA kunne medføre at sakene mistet sin fremdrift. Det er svært positivt at det er satt fokus på dette og at det foreligger rutiner som skal fange opp eventuell stans i fremdrift. Dette synes også å ha gitt god effekt, noe vi vil komme tilbake til under gjennomgang av saker. Politiet synes derav å ha god kontroll på disse sakene. Det antas at måloppnåelse for gjennomføring av frist vil ta seg opp ettersom rutineene får satt seg og de ytre forhold rundt Covid-19 situasjonen stabiliserer seg. De korte fristene ved tilrettelagte avhør er begrunnet i tungtveiende hensyn og det er helt sentralt at disse søkes oppfylt. Situasjonen som følge av utbruddet av Covid-19 skaper utfordringer i forhold til gjennomføring av tilrettelagte avhør. Antall gjennomførte avhør innen frist synes imidlertid å ha holdt seg relativt stabilt

gjennom 1. tertial 2020, også i mars og april. For vurdering av den nærmere prioritering av gjennomføring av tilrettelagte avhør frem til 15. januar 2021, vises til Riksadvokatens midlertidige direktiver av 18.09.2020, punkt 4, der det fremholdes at det avgjørende er at barns rettsvern ikke svekkes i den foreliggende situasjon.

8. HVORDAN SAKER PRIORITERES OG RUTINER RUNDT DETTE

Avsnittspåtaleleder og seksjonsleder etterforskning har sendt ut følgende prioriteringsretningslinjer, jf. Lokal rutine for gjennomføring av møter mellom vaktjourhavende so/bv og e-leder:

"Når det gjelder prioritering av saker så skal sakene som hovedregel prioriteres etter følgende retningslinjer:

1. Alvorlige aksjonssaker, herunder saker etter straffeprosessloven § 239 første og tredje ledd og voldtektssaker med ferske bevis.

Med "aksjonssaker" menes:

- Særskilt alvorlige saker
- TA-saker med en eller to ukers frist
- Voldtektssaker med ferske bevis som må innhentes umiddelbart for og sikres
- Seksuell omgang med barn under 14 år med ferske bevis som må innhentes umiddelbart for og sikres
- Vold mot spebarn
- barnedødsfall

2. De alvorligste sakene uten helt ferske bevis - seksuell omgang med barn under 14 år, voldtekt og alvorlig vold mot barn.

Saker som har skjedd for en stund siden eller ikke har sporbevis som må sikres umiddelbart

3. Aksjonssakene etter straffeprosessloven § 239 andre ledd.

Saker hvor det "kan" tas TA.

4. Saker som ikke er nevnt i punkt 1 til 3."

Ved de faste møtene mellom vaktjourhavende og etterforskningsledere hver mandag og fredag følges nevnte prioriteringsliste etter følgende fastsatte mal:

"Hver mandag og fredag skal det avholdes møte mellom vaktjourhavende i Nord/Sør og e-leder i henholdsvis Buskerud og Vestfold/Telemark. På møtet fredag skal også påtroppende vaktjourhavende delta. I møtet skal innkomne saker gjennomgås og det skal prioriteres hvilke saker som skal etterforskes først og hvilke TA, herunder nødvendige etterforskingsskritt for å kunne gjennomføre TA, som skal gjennomføres først.

Møtet skal være kort og konsist og følgende agenda skal følges:

1. **Gjennomgang av innkomne saker siden sist møte.** (Med gjennomgang menes å ta stilling til om saken skal etterforskes eller ikke og hvor høyt etterforskningen eventuelt skal prioriteres, samt lage e-plan).
2. **Prioritere hvilke TA som skal berammes samme og de to påfølgende uker.** (TA hvor fristen ikke er utløpt skal prioriteres før TA hvor fristen er utløpt, med unntak av særlig alvorlige saker. TA med utløpt frist skal berammes til de tider hvor det ikke er berammet TA hvor fristen ikke er utløpt. TA med utløpt frist skal berammes i forhåndsprioritert rekkefølge).

3. **Planlegge for at de etterforskningsskritt som er nødvendige for å gjennomføre et berammet TA blir gjennomført.**

4. **Planlegge eventuelle aksjoner.**"

Slik blir det sikret at sakene på prioriteringslisten følges.

Overholdes fristen på 130 dager i voldtektssaker?

Per juli 2020 lå saksbehandlingstiden for voldtektssaker på 179 dager.

Hvordan sikres tilfredsstillende fremdrift av saker?

Påtaleansvarlig i den enkelte sak har ansvaret for fremdriften. Innledningsvis settes det frist i etterforskningsplanen for når saken skal være ferdig etterforsket. Det vises for øvrig til svaret i punkt 6 - Rutiner for å sikre saksflyt etter tilrettelagt avhør.

Hvordan avdekkes saker som ikke har tilfredsstillende fremdrift?

Generelt så benyttes restanselister til å avdekke utilfredsstillende fremdrift i totalporteføljen på dette fagfeltet i Sør-Øst. Påtalejuristene får hver måned en totaloversikt over porteføljens alderssammensetning.

Saker som er eldre blir purret på av avsnittspåtaleleder og seksjonsleder etterforskning, eller av påtalejuristen hvis de ligger hos etterforsker. I spesielle tilfeller setter avsnittspåtaleleder frist for ferdigstillelse av etterforskning og påtaleavgjørelse. I tillegg får hver påtalejurist en oversikt over sine saker over 12 måneder en gang i måneden. Styringsdirektivet fra avsnittspåtaleleder har vært å avgjøre de eldste sakene først, med unntak av prioriterte saker.

Vi sender også ut lister på hvor mange saker som ligger hos etterforsker, påtale og samlet sett på de ulike etterforskningsavsnittene.

Statsadvokatens bemerkninger

Hva gjelder prioritering av saker, vises til kommentarer under punkt 3.

Det er i etterkant av inspeksjonen oversendt tallmateriale som viser saksbehandlingstiden for voldtektssaker både nasjonalt og for distriktet i perioden januar til og med august 2020.

Landsgjennomsnittet voldtektssaker:

	Sør-Øst	Nasjonalt
Januar	277	158
Februar	183	180
Mars	189	177
April	195	186
Mai	182	191
Juni	197	186
Juli	187	188
August	211	191

Tallene viser at distriktet ligger markant over kravet til saksbehandlingstid (130 dager) for voldtektssaker, og også noe høyere sammenliknet med de nasjonale tallene - hvilket gir en viss grunn til bekymring. Den lange saksbehandlingstiden skyldes nok i stor grad nedarbeiding av restanser. Ut fra den kontroll seksjonen synes å ha på overordnet nivå, og saksnivå, er det grunn til å tro at saksbehandlingstiden vil

synke når restansene etter hvert er nedarbeidet. Resultatet antas derfor å bli synlig forbedret til neste års inspeksjon.

9. RETTSDAGER

Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn	2019	2020 jan-juni
Antall rettsdager		
Hovedforhandlinger (sum antall dager)	150	35
Fengslingsmøter (sum antall dager)	67	15
Andre rettsmøter * (sum antall dager)	27	10
Totalt antall rettsdager **		
Oppnevningssaker		
Antall oppnevningssaker	23	9
Antall rettsdager -oppnevningssaker**	46	19
Tilrettelagte avhør (SO/TA)	534	202

Koranaperioden startet 12. mars 2020, slik at 2020 i realiteten er tall for januar og februar.

Statsadvokatens bemerkninger:

På grunn av Covid-19 pandemien har det i svært begrenset grad vært mulig å gjennomføre rettsmøter fra mars til juni, noe tallene viser. Påtaleavsnittet har opplyst at en rekke saker ble utsatt og at det derfor er tett med berammelser i høst og i tiden fremover. Slik statsadvokaten ser det, gir dette grunn til bekymring i forhold til ivaretagelse av tilrettelagte avhør og restanser. Statsadvokaten minner om at det kan være grunn til å ha en viss kritisk gjennomgang av tiltalebeslutninger og vurdering av anker slik det fremgår av Riksadvokatens midlertidige direktiv for straffesaksbehandlingen av 18.09.2020 punkt 7, forholdet til domstolene, forsvarer og bistandsadvokat.

10. KRIMINALITETSUTVIKLINGEN

Registrerte saker FEE-trekk - hele året				
	2016	2017	2018	2019
SO	545	520	562	543
BV	359	467	464	405
Totalsum	904	987	1 026	948

Registrerte saker FEE-trekk - pr. 30.04 alle år					
	2016	2017	2018	2019	2020

SO	181	162	224	173	165
BV	103	150	180	144	139
Totalsum	284	312	404	317	304

Reg. saker FP-trekk- alle seksuallovbrudd					
	2016	2017	2018	2019	2020
Pr 30.04 alle år	302	251	327	227	220
Hele året	819	850	923	767	

Pandemiperioden FEE-trekk			
		2019	2020
12.03 til 30.06 SO		179	143
12.03 til 30.06 BV		118	116
12.03 til 30.06 Totalt		297	259

Kommentar:

Kriminalitetsutviklingen vises gjennom antall registrerte saker for henholdsvis seksuallovbrudd og vold mot barn. Når det gjelder seksuallovbrudd trekker etterforskningsseksjonen kun de alvorligste sakene, fra seksuell omgang ned til seksuell handling med barn under 16 år. Påtaleavsnittet trekker hele seksuallovbruddskapittelet.

Når det gjelder vold mot barn trekker etterforskningsseksjonen og påtaleavsnittet de samme sakene. Disse sakene er dog svært vanskelige å hente ut. Det er således feilmargin på disse sakene for tallene frem til 1. januar 2019. Feilmarginen betyr at det er noen saker som ikke skulle vært med som er med, og noen saker som skulle ha vært med som ikke er det

Det er også viktig å bemerke at påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen arbeider med flere saker enn det som fremgår av tallene over. Dette har sin bakgrunn i trekkreglene som gjør at vi kan trekke generelle saker da vi har det eldste forholdet. Dette kan også bero på praktiske hensyn. Belastningen er således noe høyere enn kriminalitetsutviklingen tilsier.

Tallene viser at antall seksuallovbrudd og vold mot barn holder seg forholdsvis konstant i perioden 2016 til 2020, med unntak av 2018 som var et spesielt år i hele landet innen seksuallovbrudd. Tallene viser også at det ikke var en nedgang innen vold mot barn i pandemiperioden, men en nedgang av registrerte seksuallovbrudd. Det siste kan ha sammenheng med mindre uteliv og sosial distansering, altså en faktisk nedgang i antall seksuallovbrudd, og ikke en økning av mørketallene, men har trolig sammenheng med at førstelinjevarslerne ikke møtte barn på skole, barnehager ol.

11. OPPKLARINGSPROSENT

Oppklaringsprosent FEE-trekk - hele året				
	2016	2017	2018	2019
SO	65,2 %	60,0 %	62,4 %	59,5 %
BV	50,4 %	46,7 %	37,0 %	42,9 %

Oppklaringsprosent FEE-trekk - pr 30.04 alle år					
	2016	2017	2018	2019	2020
SO	61,0 %	54,4 %	60,4 %	45,6 %	66,8 %
BV	53,6 %	52,6 %	32,5 %	37,5 %	41,9 %

Oppklaringsprosent FP-trekk- alle sedelighet

	2016	2017	2018	2019	2020
Pr 30.04 alle år	65,8 %	54,3 %	64,5 %	56,9 %	63,8 %
Hele året	65,6 %	57,2 %	63,2 %	56,9 %	

Kommentar:

Se kommentaren i forhold til kriminalitetsutviklingen når det gjelder feilmarginen for saker som gjelder vold mot barn. Oppklaringsprosenten er forholdsvis konstant.

12. SAKSBEHANDLINGSTID

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid hele året – FEE-trekk

		2016	2017	2018	2019
SO-saker	Ikke oppklart	165	158	203	204
	Oppklart	136	152	227	185
	Totalsum	146	154	218	193
BV-saker	Ikke oppklart	152	124	187	192
	Oppklart	135	131	219	167
	Totalsum	143	128	199	181

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid pr 30.04 – FEE-trekk

		2016	2017	2018	2019	2020
SO-saker	Ikke oppklart	151	184	191	190	216
	Oppklart	135	183	283	160	233
	Alle SO-saker	141	183	247	176	227
BV-saker	Ikke oppklart	194	102	178	160	207
	Oppklart	159	117	259	179	210
	Alle BV-saker	175	110	205	167	208

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid - alle sedelighet pr. 30.04

	2016	2017	2018	2019	2020
Ikke oppklart	144	156	189	166	211
Oppklart	117	163	227	222	233

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid - alle sedelighet hele året

	2016	2017	2018	2019
Ikke oppklart	149	140	184	166
Oppklart	127	136	196	222

Kommentar:

Se kommentaren i forhold til kriminalitetsutviklingen når det gjelder feilmarginen for saker som gjelder vold mot barn.

Statsadvokatens bemerkninger:

Som det fremgår av statistikken, har saksbehandlingstiden økt pr. 30.04.2020 sammenliknet med samme periode i 2019. Dette er naturlig når det i denne perioden er nedarbeidet en betydelig mengde restanser. Økningen antas fra derfor statsadvokatens side å være forbigående og en har en forventning om at saksbehandlingstiden vil gå ned når restansene er redusert.

13. RESTANSER

Restanser FEE-trekk per 06.08.2020					
	Under 3mnd	Mellom 3-12mnd	Over 12mnd	Totalt	Restanser over 3mnd
Etterforsker	116	90	24	230	114
Påtaleansvarlig	44	84	49	177	133
Totalsum	160	174	73	407	247

Restanser påtale-trekk (også GDE-saker) per 06.08.2020					
	Under 3mnd	Mellom 3-12mnd	Over 12mnd	Totalt	Restanser over 3mnd
Etterforsker	129	117	27	273	144
Påtaleansvarlig	44	94	51	189	145
Totalsum	173	211	78	462	289

Kommentar:

I begynnelsen av 2018 hadde Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn rundt 900 til 1000 saker totalt og nærmere 200 saker over 12 måneder i sin portefølje (**påtaletrekk**). I løpet av 2018 hadde porteføljen blitt nedarbeidet til rundt 600 til 700 saker og under 100 saker over 12 måneder.

I juli 2019 var det totalt 628 ikke påtaleavgjorte saker, 143 av disse sakene var over 12 måneder.

I 2020 har porteføljen blitt nedarbeidet ytterligere. Totalt antall saker som ikke er påtaleavgjort ligger på 462, 78 saker var over 12 måneder. Porteføljen har videre en sund sammensetning ved at det er færrest saker over 12 måneder.

Ser man på **FEE-trekket**, hvor de minst alvorlige seksuallovbruddene ikke er med, var det 535 saker som ikke var påtaleavgjorte i juli 2019, 89 av disse var over 12 måneder. I dag er tallene 407 og 73 saker. Porteføljen er videre sund ved at det er flest saker som er nye og færre saker som er eldre.

Statsadvokatens bemerkninger:

Under møtet 8. september 2020 fikk statsadvokaten en gjennomgang av restansesituasjonen og saker over 12 måneder. Ved fjorårets inspeksjon var situasjonen den at restansene igjen økte etter en nedgang i 2018. Medio mai 2019 var det totalt 143 saker over 12 måneder ved seksjonen. Som det fremgår ovenfor hadde seksjonen på inspeksjonstidspunktet, august 2020, 78 saker over 12 måneder. Tallene viser således en betydelig nedgang i restanser. Det ble opplyst at avsnittet har hatt stort fokus på restansarbeid både på etterforskning og påtale. Det jobbes systematisk for en sunn portefølje, med et mål om flest mulig saker fra 3-6 måneder og færrest mulig over 10. Det sendes ut restanselister månedlig til juristene og etterforskere. Videre gjennomføres det møter hver annen uke med e-leder og påtale for å gå gjennom fremdriftsplan for hver enkelt sak. Annen hver uke møtes e-ledere for å bistå hverandre på tvers av gruppeinndeling.

Statsadvokaten bemerker at dette fokus, særlig i forhold til kontinuerlig oppfølging og kontroll, har gitt svært gode resultater. Restansarbeidet fremstår som en integrert del av porteføljebehandlingen og bør således kunne opprettholdes over tid. Statsadvokaten har under punkt 9 uttrykt en viss bekymring for restansarbeidet ved irettføring av utsatte saker. Det er viktig å opprettholde det gode arbeidet som nå er godt i gang i forhold til restansesituasjonen.

14. PLANER FOR FREMDRIFT

Det er utarbeidet en oversikt over planer for fremdrift og omfang på gjenstående etterforskning for saker over 12 måneder. Denne ble gjennomgått under inspeksjonsmøtet.

15. PÅTALEAVGJORTE, MEN IKKE RETTSKRAFTIGE SAKER – D-LISTA

Påtaleavgjorte men ikke rettskraftige saker (D-lista) – alle påtalejurister per august 2020	
Alder	Antall
1 - Under 3mnd	12
2 - Mellom 3-6mnd	40
3 - Mellom 6-12 mnd	91
4 - Over 12mnd	443
Totalsum	586

Kommentar:

Rundt 100 av sakene over 12 måneder er en gammel vinnings sak fra tidligere Søndre Buskerud politidistrikt hvor ikke alle de utenlandske tiltalte har fått dom.

Påtaleavgjorte men ikke rettskraftige saker (D-lista) – FEE-trekk – per august 2020	
Alder	Antall
1 - Under 3mnd	10
2 - Mellom 3-6mnd	34
3 - Mellom 6-12 mnd	72
4 - Over 12mnd	199
Totalsum	315

Kommentar:

Til tross for svært stor produksjon, særlig under pandemiperioden, har ikke D-listetallene økt tilsvarende fra 2019. Totaltallet for FEE-trekk var da 241 saker, hvorav 160 av sakene var over 12 måneder.

16. RUTINER FOR UNDERRETNING OM SAKSAVGJØRELSE OG HÅNDTERING AV KLAGER

Rutiner rundt håndtering av klagesaker fremgår av lokal straffesaksinstruks punkt 6.4.5, Klager og henvendelser. Her fremgår følgende:

"Klager over henleggelse, påtaleavgjørelse eller andre forhold, skal snarest oversendes overordnet påtalemyndighet. Klage over henleggelse på grunn av manglende kapasitet, skal forberedes av den som henla saken og oversendes overordnet påtalemyndighet av enhetsleder

påtale, eventuelt omgjøre henleggelsen. Seksjonsleder/FSI-leder skal ved oversendelse til påtaleleder, utarbeide utkast til påtegning.

Sakene skal tydelig merkes med omgjøringsfrist, jf. straffeprosessloven § 75. Omgjøringsfrist foreligger hvis påklagde har vært siktet i saken. Fristen starter å løpe fra rettidig klag er mottatt og utløper 3 måneder etter dette. Dersom klagen ikke er rettidig, løpet omgjøringsfristen fra det tidspunkt påtaleavgjørelsen ble fattet."

På bakgrunn av noen uheldige enkelttilfeller hvor omgjøringsfristen for klagen var utløpt før den ble sendt overordnet påtalemyndighet, så ble følgende rutine innført i februar 2020, jf. avsnittets håndbok punkt 6 "Andre rutiner":

"Frister:

1. I alle saker som kommer fra statsadvokaten med frist om å utføre etterforskning eller andre forhold, så skal det sendes mail til avsnittspåtaleleder med følgende informasjon i emnefeltet i mailen: "Frist fra statsadvokaten", saksnummer og dato for når fristen utløper.
2. I alle saker hvor det innkommer klage over henleggelse og noen har vært siktet, så skal det sendes en mail til avsnittspåtaleleder med følgende informasjon i emnefeltet i mailen: "Klage over henleggelse", saksnummer og dato for når fristen utløper."

Rutiner rundt underretning om saksavgjørelser fremgår av lokal straffesaksinstruks punkt 6.4.4.8, Henleggelse som krever særskilt underretning. Her fremgår følgende:

"Ved henleggelse av saker om voldtekt, alvorlige seksuallovbrudd, vold i nære relasjoner og andre særlig alvorlige integritetskrenkende saker skal påtaleansvarlig skrive et eget brev til mistenkte/siktede og fornærmede som inneholder en nærmere redegjørelse for hvorfor saken ble henlagt.

Der fornærmede har bistandsadvokat sendes dette brevet til fornærmede via bistandsadvokaten."

Statsadvokatens bemerkninger:

Det er viktig at politidistriktet har gode rutiner for ivaretagelse av nødvendige underretninger og håndtering av klager. Dette gjelder ikke bare i forhold til omgjøringsfrister, men også eksempelvis foreldelsesfrist. Det anses nødvendig med klare rutiner som vil fange opp disse sakene i god tid før utløp av frist.

I etterkant av inspeksjonsmøtet er det fra seksjonen/avsnittets side foreslått følgende endring i lokal straffesaksinstruks punkt 6.4.4.8:

6.4.4.8 Henleggelse som krever særskilt underretning

Ved henleggelse av saker om voldtekt, alvorlige seksuallovbrudd, vold i nære relasjoner og andre særlig alvorlige integritetskrenkende saker skal påtaleansvarlig skrive et eget brev til mistenkte/siktede og fornærmede som inneholder en kort redegjørelse for hvorfor saken ble henlagt. Der fornærmede har bistandsadvokat sendes brevet i kopi til bistandsadvokaten. Det samme gjelder hvis mistenkte/siktede har forsvarer.

Er fornærmede under 18 år, men har fylt 15 år og utøver sine rettigheter selv, jf. straffeprosessloven § 93g annet ledd, sendes underretningen til denne med kopi til bistandsadvokaten. Verge skal ha kopi av underretningen dersom dette vurderes som nødvendig for ivaretagelse av foreldreansvaret, selv om det er i strid med barnets ønske, jf. Riksadvokatens brev av 6. juli 2018 . Utøver ikke fornærmede som har fylt 15 år sine rettigheter selv, eller

fornærmede er under 15 år, sendes underretningen til vergen med kopi til bistandsadvokaten. Er barnevernet anmelder eller har deltatt på tilrettelagt avhør bør kopi av underretningen sendes dem. Er det oppnevnt midlertidig verge sendes underretningen til denne og fornærmede som har fylt 15 år med kopi til bistandsadvokaten. Reglene foran gjelder tilsvarende.

Er mistenkte/siktede under 18 år sendes underretningen til vergen, jf. straffeprosessloven 83. Har mistenkte/siktede fylt 15 år sendes underretningen også til denne. Er det oppnevnt midlertidig verge sendes underretningen til denne og mistenkte/siktede over 15 år. Forsvarer skal alltid ha kopi av underretningen.

Statsadvokaten registrer at håndtering av underretning og klager følges opp og at klargjørende instruksjoner opprettes, hvilket anses svært positivt.

17. COVID-19 SITUASJONEN

Har det vært en nedgang i antall anmeldelser etter 12. mars 2020 og eventuell årsak til dette?

Torsdag 12. mars 2020 stengte Norge ned samfunnet. Dette medførte at færre møttes, samtidig som man måtte oppholde seg hjemme, også de som er utsatt for vold i nære relasjoner. Spørsmålet er hvilken betydning dette har fått for antall saker som omhandler seksuallovbrudd og vold mot barn.

Totaltallene for perioden fra 12. mars til juli 2020 ser slik ut:

Pandemiperioden FEE-trekk		
	2019	2020
12.03 til 30.06 SO	179	143
12.03 til 30.06 BV	118	116
12.03 til 30.06 Totalt	297	259

Tallene viser en nedgang i antall registrerte seksuallovbrudd på 20 % sammenliknet med samme periode i fjor. Antall registrerte barnevoldssaker i pandemiperioden er tilnærmet likt samme periode året før. Det var en økning i antall registrerte saker som omhandler mishandling i nære relasjoner i perioden 12. mars til 30. april fra 2019 til 2020. Økningen var på ca. 32 %:

Pandemiperioden FEE-trekk		
	2019	2020
12.03 til 30.04 Vold i nære relasj.	37	49

Bakgrunnen for nedgangen i antall registrerte seksuallovbruddsaker kan skyldes mindre kontakt mellom folk i den offentlige rom. Færre pub- og festbesøk betyr færre voldtekter. Spørsmålet er hvilke type seksuallovbrudd nedgangen er å finne, lovbrudd i forbindelse med fester, byliv og lignende eller overgrep mot barn på internett eller i hjemmet?

Pandemiperioden FEE-trekk		
	2019	2020
12.03 til 30.06 Voldtekt	43	42
12.03 til 30.06 Voldtekt av barn	23	16
12.03 til 30.06 overgrepssbilder	25	20

Tallen viser at antall voldtekter var likt i 2020 og 2019, mens nedganger er å finne blant overgrep mot barn.

Nedgangen skyldes i all hovedsak færre anmeldelser/bekymringsmeldinger fra barnehager, skoler og barnevernstjenesten. Dette har sin naturlige forklaring med at barnehager og skoler har vært stengt en periode. Ansatte i barnehager og skoler er i førstelinjen til å oppdage seksuelle overgrep mot barn i form av atferdsendringer eller at barnet betror seg til dem. Det samme gjelder helsesøster, fastleger og tannleger. Også her har det vært en nedgang i kontaktmuligheter.

Bekymring rundt økte mørketall?

Det er en bekymring i økte mørketall innen seksuallovbrudd mot barn. Vi merker dog nå at det kommer inne flere slike saker, i takt med at samfunnet gjenåpnes.

Antall påtaleavgjørelser med bakgrunn i Riksadvokatens pandemidirektiv

Riksadvokatens pandemirundskriv har hatt liten betydning for dette fagområdet når det gjelder påtaleavgjørelser. Det har dog hatt betydning for gjennomføringen av tilrettelagte avhør og gjennomføring av ordinære avhør, særlig telefonavhør..

Bakgrunnen for dette er at Riksadvokaten i all hovedsak har uttalt i direktivet at unntakene fra den vanlige straffeutmålingen ikke får anvendelse på seksuallovbrudd og vold mot barn. Det vises her blant annet til punkt 2.2 vedrørende forelegg:

- Det er foreløpig **ikke aktuelt å utvide bruken av forelegg for volds- eller seksuallovbrudd** utover det som allerede følger av dagens praksis. Det samme gjelder overtredelse av straffeloven § 168 (brudd på besøksforbud mv.).

Utvidet bruk av påtaleunntakelse gjelder i all hovedsak narkotikalovbrudd.

Til tross for dette så har produksjonen økt betydelig i pandemiperioden, særlig første del av denne:

Påtaleavgjørelser 12.03 til 30.04.2020	2019	2020
12.03 til 30.04 Påtaleavgjørelser	97	247

Hovedårsakene til denne økningen i produksjon er at påtalejuristene har blitt skjermet ved innføring av hjemmekontor, nedgang i aktiviteten innen etterforskning i starten av pandemiperioden, stans i hoved- og ankeforhandlinger en periode og noe nedgang i antall tilrettelagte avhør. Det antas at skjermingen har ført til at påtalejuristene har hatt tid til å avgjøre saker som krever lite tid for og ferdigstilles, og som man ikke har tid til å prioritere i en normalhverdag. Produksjonen vil være høy i starten av en slik skjermingsperiode, men falle etter hvert som de noe "enkler" sakene blir avgjort.

Når normalsituasjonen nærmer seg så vil det være behov for å gå i retten med alle de avgjorte sakene. Riksadvokatens pandemirundskriv åpner for noe mildere reaksjoner for å "avbøte" dette, men ikke innen seksuallovbrudd og andre alvorlige saker. Det er også en mulighet for at det kan komme mange anmeldelser når normalsituasjonen er tilbake. Særlig rettsrestansene kan påvirke produksjonen høsten 2020.

Statsadvokatens bemerkninger:

Statsadvokaten registrerer at produksjonen har økt betydelig under pandemiperioden, og at denne er benyttet effektivt til tross for en spesiell situasjon med utstrakt bruk av hjemmekontor og fravær av et

samlet fagmiljø. Dette er klart positivt samtidig som det er grunn til en viss bekymring som nevnt under punkt 9.

18. KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL

Det er utpekt en påtalejurist med et særlig fagansvar for dette området. For øvrig kan vi ha større fokus på dette området.

Statsadvokatens bemerkninger:

Statsadvokaten vil, som påpekt under inspeksjonsmøtet, minne om riksadvokatens rundskriv nr 1/20 der det fremgår at

Påtalemyndigheten skal i 2020 være en pådriver for bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll, se rundskriv nr. 2/2019. Antall påstander om kontaktforbud med elektronisk kontroll har økt i 2019, og riksadvokaten ber påtalemyndigheten intensivere innsatsen.

Videre vises til riksadvokatens rundskriv nr.2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll pkt. 14, der det gis føringer om at dersom den som dømmes tidligere har brutt et besøks- eller kontaktforbud i form av å ha oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den som forbudet skulle beskytte, skal dette normalt føre til påstand i straffesaken om kontaktforbud med elektronisk kontroll.

Ut fra de sakstyper seksjonen/avsnittet befatter seg med, antas det at påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll vi være aktuelt å påstå i flere saker, hvilket vil følges opp ved neste års inspeksjon.

STATSADVOKATENS GJENNOMGANG AV SAKER

Innledning:

I statsadvokatens gjennomgang har vi sett på og vurdert totalt 110 saker. Det ble forut for saksgjennomgang oversendt i) 43 saker under etterforskning som gjaldt vold i nære relasjoner, straffeloven § 282 og § 283, ii) 15 øvrige saker der barn har vært utsatt for vold og iii) 242 saker av samme kategori, påtaleavgjort i tidsrommet 1. juni 2019 til 1. juni 2020 og som ikke hadde vært til behandling hos statsadvokat/riksadvokat. Saksgjennomgangen har basert seg på at tilfeldig utvalg av materialet fordelt på de tre avsnittene.

Saker under etterforskning som gjelder vold i nære relasjoner jf. straffeloven 2005 §§ 282 og 283 og øvrige saker der barn har vært utsatt for vold.

Statsadvokatene har gjennomgått og vurdert 45 av disse sakene. Disse behandles samlet som følge av sammenfallende funn ved våre undersøkelser av sakstypene.

Vi vurderte **1)** initialfasen (åsted; tilstrekkelig foto, kartskisser, åstedsrapporter, beskrivelse av åstedet), **2)** negative rapporter (notoritet omkring etterforskingsskritt med "negativt" funn/utfall, **3)** omstendigheter omkring gjennomførte TA-avhør (frister, notoritet, supplerende avhør og fremdrift etter TA-avhør), **4)** bruken av etterforskningsplaner (er den aktiv, anvendes det hypoteser, følges disse i planen, settes det frister/brudd/notoritet og hvorvidt det var aktiv påtaleledelse i planene) og **5)** bruken av besøksforbud og hvorvidt det var reagert ved brudd.

Initialfasen

Det var gjennomgående godt etterforskningsarbeid i saker der de anmeldte hendelsene var ferske eller hendelsestidspunktet lå relativt nært i tid opp mot anmeldelse. Imidlertid ble det observert at i de fleste av sakene hvor de anmeldte forhold lå tilbake i tid, var det fravær av etterforskingsskritt relatert til selve åstedet eller åstedene. Det kan også i disse sakene være naturlig, og i noen tilfeller helt nødvendig, å

utarbeide kartskisser, åstedstillustrasjoner og rapporter som beskriver åstedet/åstedene mer detaljert. Dette er informasjon som vil bidra til å opplyse saken, både under etterforskningen og under en eventuell irettesetning. Funnet kan minne om tilsvarende funn under vår inspeksjon i 2019. Da omhandlet saksgjennomgangen saker under etterforskning som gjaldt voldtekt av barn under 14 år hvor det anmeldte forhold også lå tilbake i tid. Det vises for øvrig til fjorårets inspeksjonsrapport vedrørende dette.

Negative rapporter

Statsadvokaten har satt fokus på utarbeidelsen av negative rapporter bl.a. siden Kvalitetsundersøkelsen 2018 og dette ble også kommentert under fjorårets inspeksjon. Det ble jevnt over funnet få negative rapporter under saksgjennomgangen, men slik vi bedømte sakene under etterforskning, vil vi være forsiktige med å statuere at dette nødvendigvis i seg selv representerer en mangel. Vi finner imidlertid grunn til å påpeke fravær av negative rapporter hva gjelder besøksforbud. Der det var besluttet å ikke ilegge besøksforbud, forelå ingen form for notoritet rundt dette. Her burde det ha fremkommet f.eks. i en negativ rapport, som synliggjør at vurderingen er tatt og hvilke hensyn som er vektlagt. Dette gjelder de saker der det er aktuelt å vurdere besøksforbud på grunn av allmenne hensyn. Der det foreligger en konkret begjæring om besøksforbud, skal det selvsagt foreligge en beslutning om avslag på- eller ileggelse av besøksforbud jf. Straffeprosessloven § 222 a, 6. ledd. Statsadvokaten kommer tilbake til disse sakene senere.

Gjennomførte tilrettelagte avhør

Det var en noenlunde jevn fordeling mellom tilrettelagte avhør der fristen var overholdt og der den ikke var overholdt. Dette er forståelig tatt den rådende smittesituasjonen med påfølgende praktiske konsekvenser i betraktning. Det var også meget positivt at det i samtlige saker der fristen ikke var overholdt, eksisterte notoritet omkring hvorfor fristen ikke var overholdt og det fremstod som man hadde tilstrebet å foreta avhørene snarest mulig. Dette viser et godt fokus på viktigheten av gjennomføringen og viktigheten av å kommunisere utad grunnen til forsinkelsen. I noen få saker ble tilleggsfristen benyttet. Grunnen til at den ikke ble benyttet oftere er muligens at forsinkelsene skyldes kapasitetsproblemer og ikke f.eks. tidkrevende etterforskning forut for selve avhøret (strpl. § 239 e). Hva gjaldt supplerende avhør så fant vi noen saker der det ikke fremgikk eksplisitt av saken hvorvidt det var sendt ut brev til partene, men det antas at dette er mer en inkurie enn en systemfeil. Videre så opplevde vi at det i all hovedsak var en tilfredsstillende fremdrift i etterforskningen etter gjennomført tilrettelagt avhør. Dette er en klar forbedring sammenlignet med fjorårets inspeksjon av tilsvarende sakstype, og kan tas til inntekt for en endring hva gjelder fremdriften etter tilrettelagt avhør.

Etterforskningsplaner

Saksgjennomgangen viser at det etableres etterforskningsplaner i nær samtlige saker og at det er notoritet i de få tilfellene der dette ikke opprettes. I flere av sakene, og da særlig de større sakene, var det utarbeidet tilfredsstillende etterforskningsplaner også hva gjaldt innholdet. Allikevel synes planene ofte å være standardiserte og ikke nødvendigvis konkret tilpasset den enkelte sak.

Ved gjennomgangen fant vi at relativt mange av planene enten manglet hypoteser, eller hadde mangler ved utformede hypoteser, samt at etterforskningens bevistema(er) ikke kom tydelig nok til uttrykk. Videre var det gjennomgående lite anvendelse av frister ved de enkelte aktivitetene/etterforskningskrittene, og det var manglende notoritet omkring grunnen til at en frist ikke var overholdt. Noen av etterforskningsplanene – og dette gjaldt samtlige av sakstypene vi gjennomgikk – kunne med fordel vært tydeligere med tanke på hvilke hypoteser politiet arbeidet etter og hvordan disse kan endre seg i løpet av etterforskningens gang. I dette arbeidet er det avgjørende at påtalejuristen, i kraft av å være etterforskningsleder, deltar aktivt, noe vi ikke kunne se tydelig spor av. Følgelig minner både planenes materielle innhold og hvordan planene synes å bli brukt om de funn som ble gjort under fjorårets inspeksjon. Slik sett kan det synes som om det er en vei å gå før etterforskningsplanene kan sies å være i overensstemmelse med de nasjonale retningslinjene og distriktets egen rutine for bruk av etterforskningsplaner som ble utgitt 1. september 2019.

Samtidig er det påpekt fra seksjonen/avsnittets side at det å implementere etterforskningsplaner i indicia som et aktivt arbeidsverktøy er en pågående prosess som er tidkrevende. Dette samstemmer også med statsadvokatens funn over tid. Ved inspeksjonen i 2018 var det funn som tilsa at etterforskningsplan ikke ble opprettet, til tross for at det skulle vært gjort. Dette er endret, det opprettes i dag plan og det er en utvikling hva gjelder planens innhold. Eksempelvis fant vi under gjennomgangen en klar forbedring på frist for ferdigstilling av sak. Det antas derfor at planene innholdsmessig vil oppfylle retningslinjene ved neste års inspeksjon. Statsadvokaten er forøvrig inneforstått med at planen må tilpasses hver enkelt sak og således må forenkles noe i mengdesakene.

Bruken av besøksforbud

I sakene vi har vurdert har det vært noe begrenset bruk av besøksforbud, til tross for at vi har vurdert dette som en mulighet i flere av sakene. Videre, i saker det har blitt benyttet besøksforbud, fremkommer det en indikasjon på at brudd på besøksforbudet ikke i tilstrekkelig grad følges opp med opprettelse av en egen straffesak, etterforskning og påtaleavgjørelse. Vi minner i denne sammenheng om at det i Riksadvokatens mål og prioritering for straffesaksbehandlingen i 2020 tas opp viktigheten av at politiet øker bruken av besøksforbud. Videre, senest i Riksadvokatens brev av 29. juni 2020 til POD om oppfølging av varierende og mangelfulle rutiner og praksis ved brudd på besøksforbud, uttales det at:

"God oppfølging av brudd på besøksforbud forutsetter at melding om brudd registreres, at denne registreringen gjenfinnes og er tilgjengelig for de i politiet som har behov for opplysninger om forbudet, at det tas stilling til om det skal iverksettes etterforskning av bruddmeldingen og at det - gitt etterforskning - til sist treffes en påtaleavgjørelse. Dette krever, blant annet, at både operativt mannskap, operasjonssentral og straffesaksmottak er innforstått med hva som utgjør eller kan utgjøre brudd på besøksforbud, hvordan dette skal følges opp og av hvem."

Dette har bl.a. sammenheng med at Høyesterett i Rt. 2013 s. 588 behandlet spørsmålet om staten kunne holdes ansvarlig for manglende beskyttelse av en kvinne som hadde opplevd langvarig forfølgelse fra en mann hun hadde hatt et forhold til. I avsnitt 41 i dommen slo førstvoterende fast følgende utgangspunkt:

«EMK artikkel 1 pålegger konvensjonstaten å sikre konvensjonens rettigheter for alle innenfor statens jurisdiksjon. Dette innebærer blant annet at staten har en plikt til, etter forholdene, å ta aktive skritt for å hindre at private krenker hverandre – konvensjonen har i denne forstand også horisontal virkning.»

Høyesterett kom til at staten, til tross for at politiet og påtalemyndigheten hadde gjort mye for å beskytte kvinnen, ikke hadde gitt henne den beskyttelse som kreves etter EMK. Avgjørelsen bygget særlig på at et ilagt besøksforbud i realiteten ikke hadde vært håndhevet og at to potensielt svært alvorlige trusler mot kvinnen ikke hadde blitt nærmere etterforsket.

Hva gjelder oppfølging av brudd på besøksforbud, vises videre til riksadvokatens overnevnte rundskriv nr. 1/20 der det, under henvisning til rundskriv nr. 2/2019, vises til at det er gitt pålegg om at påtalemyndigheten skal vurdere separat pådømmelse av brudd på besøksforbud uten å avvende hovedforhandling i voldssaken. Det er meget viktig at påtalemyndigheten er aktiv på dette feltet.

For øvrig vises til tilbakemelding på enkelte saker under den muntlige gjennomgangen.

Saker under etterforskning som gjelder vold i nære relasjoner jf. straffeloven 2005 §§ 282 og 283 og øvrige saker der barn har vært utsatt for vold, påtaleavgjort i tidsrommet 1. juni 2019 til 1. juni 2020 og som ikke hadde vært til behandling hos statsadvokat/riksadvokat

Statsadvokaten fikk oversendt 130 saker der politiet selv har kompetanse, hovedsakelig kodet som kroppskrenkelse eller kroppsskade, samt 112 saker som gjaldt vold i nære relasjoner.

Vi har gjennomgått 35 saker fra den første kategorien og vi har der sett på 1) Koding av sak 2) hvorvidt saken er riktig subsumert og 3) om det er foreligger riktig reaksjon (bruk av forelegg, konfliktråd, påtaleunntatelse og bruken av covid-19 direktivet)

Hva gjelder den andre kategorien har vi gått gjennom og vurdert 30 saker og vi har da sett på 4) spørsmålet om det er foretatt riktig påtaleavgjørelse og om det er brukt 5) riktig henleggelseskode.

Spørsmålet om mangelfull etterforskning er årsak til nedsubsumsjon eller henleggelse er vurdert for begge kategorier. Til dette skal det kun bemerkes av ikke fant noen slike saker ved vår saksgjennomgang.

Koding av sak og subsumsjon

I samtlige saker som ble gjennomgått, ble saken vurdert riktig subsumert. Det var også jevnt over riktig koding av sak. Der saken ble kodet om, syntes dette adekvat ut fra vurdering av endret bevisituasjon i de fleste tilfellene. Funnene tyder derfor på at seksjonen er seg bevist viktigheten av riktig koding og foretar gode vurderinger både relatert til koding innledningsvis og til eventuell senere omkoding/ omsubsumsjon.

Reaksjon

For de saker som har blitt henlagt, er det vurdert hvorvidt henleggelsen og henleggelsesgrunnlaget er riktig. Der det foreligger positiv påtaleavgjørelse er det vurdert hvorvidt det foreligger riktig reaksjonsform og riktig nivå.

Henleggelse

Henleggelsene er i all hovedsak vurdert som riktige. Ved saksgjennomgangen så vi særlig på differensieringen av kodene 058 – henlagt på bevisets stilling - og kode 103 – intet straffbart forhold anses bevist. Det er statsadvokatens syn at kodebruken her innebærer en reell begrunnelse for henleggelsen og gjennomgående avspeiler en god og riktig vurdering av bevisituasjonen.

Av 35 gjennomgåtte saker, var 6 saker avgjort ved bruk av koden 106 "ikke rimelig grunn til å etterforske." Disse sakene gjaldt anmeldelser fra barnevernet der det forelå opplysninger om vold i hjemmet, mot ett eller flere barn. I de fleste sakene forelå det opplysninger i sak om at politiet hadde vært i kontakt med barnevernet som var tungt inne med tiltak i familien. Blant annet av den grunn ble det besluttet ikke å iverksette etterforskning. Statsadvokaten finner grunn til å minne om de rettslige vurderinger som bruk av denne henleggelseskode forutsetter.

Det følger av straffeprosessloven § 224 første ledd og påtaleinstruksen §§ 7-5 og 7-6, at etterforskning kan foretas når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige. Bestemmelsen forstås i alminnelighet som en terskel for hva som kreves før det kan iverksettes etterforskning – altså vilkårene for at det foreligger en etterforskningsrett. Påtalemyndigheten har i alminnelighet ikke noen absolutt plikt til å iverksette etterforskning i alle tilfeller hvor vilkåret "rimelig grunn til å undersøke" er oppfylt. I rundskriv nr. 3/1999 presiserer riksadvokaten at det ulovfestede opportunitetsprinsippet får anvendelse også ved denne avgjørelsen.

Det følger av det samme rundskrivet samt riksadvokatens rundskriv nr. 3/2016 punkt II, at særlig tre momenter er sentrale ved utøvelsen av det skjønns som tilligger påtalemyndigheten: *sannsynlighet for at forholdet kan oppklares, proporsjonalitet* (forholdsmessighet) og *saklighet*.

Vurderingene må også ses i lys av EMK art 3 og 8 og særlig barnekonvensjonens art 19 og 34. Barnekonvensjonen hjemler en positiv plikt til å beskytte barn mot alle former for vold. Denne beskyttelsesplikten innebærer et krav om at vold mot barn skal etterforskes.

Som tidligere nevnt omfattes hovedvekten av de saker som tilligger seksjonen av de sakstyper som riksadvokaten har gitt særlig prioritet med hensyn til å iverksette og gjennomføre etterforskning. Det er

essensielt at etterforskning iverksettes og gjennomføres i tråd med de gitte prioriteringer, jf. kvalitetsrundskrivet, rundskriv nr. 3/2018, der det også fremgår at det fortsatt er rom for regionale og lokale prioriteringer innenfor rammen av de sentrale prioriteringene.

Det fremgår av riksadvokatens rundskriv nr. 1/20, side 11 at

Ettersom det innledningsvis i etterforskningen er vanskelig å avgjøre om et lovbrudd rammes av straffeloven § 282 skal heretter alle saker som omfattes av straffeloven § 282 være del av riksadvokatens sentrale prioriteringer, selv om bestemmelsen ikke har strafferamme over 6 år.

Riksadvokaten vil samtidig minne om anvendelsesområdet for straffeloven § 282. Kjerneområdet er den vedvarende og gjentakende krenkelsen og mishandlingen. Det er sentralt om handlingene samlet sett "danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et 'regime' preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold".²⁷ Dette er som nevnt vanskelig å avgjøre i initialfasen, og det må løpende vurderes om det aktuelle forhold rammes av bestemmelsen og om ytterligere etterforskning er egnet til å avklare dette, eller om det rammes som enkeltstående overtredelser av andre lovbud som kroppskrenkelses, trusler mv., som ikke uten videre er like høyt prioritert. Slik avveining krever fenomenkunnskap og kvalifiserte påtale- og politifaglig vurderinger.

Det er statsadvokatens syn at det på denne bakgrunn må utvises varsomhet ved bruken av koden "ikke rimelig grunn til å etterforske" når det gjelder disse sakene. Temaet saksinntak og etterforskningsledelse, herunder kodebruk, vil som avtalt være et av flere temaer under statsadvokatens fagdag på avsnittet fredag 30. november i år.

Positive påtaleavgjørelser:

Av de saker som ble gjennomgått, var det utferdiget tiltalebeslutning i fire saker. Det forelå rettskraftig dom i tre saker. Statsadvokaten er av den oppfatning at det her korrekt var utferdiget tiltale og at påstand for tingretten fremsto som adekvat og riktig vurdert.

Det var videre utstedt forelegg i fem av sakene, henholdsvis pålydende kroner 10000, 8000 og 15000. Alle sakene gjaldt gjentatt vold i hjemmet over noe tid, begått av en omsorgsperson mot et eller flere barn.

Det er statsadvokatens syn at enkelte at de forelegg som er utstedt ligger helt på grensen mot tiltale. Det kan, ut fra sakenes alvor, umiddelbart synes som dert burde vært utferdiget tiltalebeslutning i disse sakene og at saken burde vært iretteført med påstand om betinget fengselsstraff med tillegg av bot. Dersom det er helt spesielle hensyn som gjør seg gjeldende er det viktig at dette tilkjennegis i forelegget. Dette særlig med tanke på hensynet allmennprevensjonen, og likhetsprinsippet.

En av sakene var kodet innledningsvis som overtredelse av § 282, men ble nedsubsumert til enkeltstående overtredelser av § 271 før saksavgjørelse. Det ble da gitt forelegg på kroner 8000 som ble vedtatt av de siktede. Forelegget ble påklaget til statsadvokatene med den begrunnelse at det skulle vært utferdiget tiltale for overtredelse av § 282. Vedtatt forelegg har som kjent virkning som rettskraftig dom. En klage fra fornærmede gir da ingen adgang til å endre på saksavgjørelsen for forholdet omhandlet i forelegget. Klagen ble derfor returnert uten realitetsbehandling fra statsadvokatene. Det er viktig at slike saker håndteres på en måte som sikrer en reell klageadgang på avgjørelsen for fornærmede.

Videre var det gitt fem påtaleunntatelser.

Sakstypene, herunder sakens alvor, syntes her relativt sammenfallende med de saker der det var utstedt forelegg som beskrevet over. Statsadvokaten vil minne om riksadvokatens rundskriv nr. 6/89 der det fremgår at

" Av allmennpreventive grunner må det foreligge helt ekstraordinære forhold før det er aktuelt å gi påtaleunntatelse for volds-, sedelighets- eller narkotikaforbrytelser. Disse kriminalitetstyper hører - i sine mer alvorlige former - til de høyprioriterte saksområder hvor slike hensyn har særlig vekt.

Dersom det foreligger slike omstendigheter som gjør det berettiget å utstede en påtaleunntatelse, bør disse fremgå av beslutningen. Det anses også viktig at det settes vilkår for påtaleunntatelsen i disse tilfellene, følgelig at den som hovedregel gjøres betinget.

To saker ble avgjort ved overføring til konfliktråd. I en av disse var et barn fornærmet. Saksgjennomgangen viser at denne form for reaksjon er lite brukt. Konfliktrådsbehandling forutsetter som kjent at saken er egnet for slik behandling jf. straffeprosessloven § 71a. Fra et påtalemessig synspunkt er konfliktrådsbehandlingen først og fremst egnet hvor individualpreventive hensyn taler for slik behandling, og sterke allmennpreventive hensyn ikke taler mot jf. riksadvokatens rundskriv nr. 4/2008. Således synes konfliktrådsbehandling som hovedregel å være lite egnet for denne sakstypen.

Oppsummering av inspeksjonen:

Vi vil innledningsvis takke for tilretteleggingen av at årets inspeksjon, herunder oversendelse av materiale samt utfyllende og god besvarelse innsendt før inspeksjonsmøtet.

Vårt generelle inntrykk er, som i fjor, at distriktet har gode, engasjerte ledere både på overordnet nivå, seksjons- og avsnittsnivå, samt mange dyktige og erfarne påtalejurister og etterforskere. Seksjonen og avsnittet synes å besitte solid kompetanse og erfaring. Dette har medført at etterforskningsseksjonen og påtaleavsnittet har utviklet gode systemer i form av interne retningslinjer og rutiner, tatt organisatoriske grep og forsøker å ha en dynamisk tilnærming til nye problemstillinger som oppstår. Det er gledelig å se at det fortløpende blir tatt tak i problemstillinger og vi ser at rutiner og retningslinjer på den bakgrunn opprettes, evalueres og om nødvendig endres. I tillegg ser vi at seksjonen/avsnittet opprettholder fokuset på viktigheten av faglig kvalitet og kompetanseutvikling.

Restansene er nedadgående, hvilket fremstår som et resultat av et solid arbeid både på etterforskningsseksjonen og påtaleavsnittet. Fokuset på porteføljekontroll og kontinuerlig oppfølging også på saksnivå, synes integrert i seksjonens/avsnittets planmessige arbeid. Det er, som tidligere nevnt, grunn til en viss bekymring for ivaretagelse av restanser og tilrettelagte avhør når de rettsmøter som ble utsatt grunnet covid -19 situasjonen nå skal avvikles. Imidlertid synes seksjonen/avsnittet å være seg bevisst denne problemstillingen. Ut fra de gode rutiner og fokus på oppfølging og kontroll som synes å ha etablert seg, har vi god tro på at restansene vil fortsette å synke. Forutsetningene vil selvfølgelig være at bemanningen opprettholdes.

Ved fjorårets inspeksjon ble det påpekt at fristene for gjennomføring av tilrettelagt avhør kunne medføre påvirkning av sakene etter at slikt avhør var gjennomført, ved at restansene da økte. Funnene ved årets inspeksjon viser at det er satt fokus på fremdrift av sak etter gjennomført tilrettelagt avhør, noe som har gitt synlige resultater.

Hva gjelder de enkelte funn under vår saksgjennomgang kan noen av svakhetene hva gjelder initialfasen, forbedres med relativt enkle grep, og det vises f.eks. til viktigheten av å utarbeide/innhente kartskisser, åstedstillustrasjoner, foto og rapporter som beskriver åstedet/åstedene mer detaljert der dette er mulig. Dette ble påpekt også ved fjorårets inspeksjon.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har også i år, på bakgrunn av det vi har sett under inspeksjonen, en berettiget forventning om at Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn og Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn fortsatt vil levere gode resultater fremover.

Vi ser frem til neste inspeksjon og ønsker lykke til i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Anne M Kattelund
Embetsleder

Mari Gjersøe
Statsadvokat

Kopi:

Politiinspektør Kjell Johan Abrahamsen
Politiinspektør/Leder av Felles enhet for etterretning og etterforskning Lena Reif
Seksjon for påtale spesialfag v/ Petter Solberg
Avsnittspåtaleleder Per Thomas Omholt
Seksjonsleder Heidi Bechmann-Smerud
Riksadvokaten
POD